

УДК 167:[007:304:001]

ДОВІДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЖУРНАЛУ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ СУЧАСНИХ ЧАСОПИСАХ

Вікторія Шевченко

Інститут журналістики

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

victoryshe@gmail.com

Сучасна періодика достатньо різноманітна за оформленням. Матеріали в часописах подаються з урахуванням читацької аудиторії і тематики видання. Зважаючи на те, що одночасно виходить кілька однотемних часописів, кожен з них намагається привернути увагу читачів певними засобами: змістовими, графічними, кольоровими, структурними та іншими. Для читача не останню роль грає можливість швидко знайти потрібну інформацію у виданні. Саме для цього і призначена довідково-пошукова система видання.

Чимало наукових досліджень присвячено проблемі оптимального оформлення видання [1–5]. Звісно, в цих та інших розвідках описуються елементи оформлення. У цьому ж контексті розглядаються і довідкові елементи періодичного видання. Треба зауважити, що саме журнальні видання не були предметом дослідження цих та інших науковців та практиків.

Отже, у статті ми введемо цілісну довідково-пошукову систему журналу і подамо приклади щонайкращого оформлення довідкових елементів відповідно до їх функцій.

Як відомо до елементів довідково-пошукової системи відносяться [4, 7]: «колонтитули, колонцифри, предметні й алфавітні покажчики, переліки, посилання, бібліографічні та інші списки, словники, переліки скорочень, вихідні відомості, макет анотованої каталожної картки, зміст і система рубрикації. Примітки та коментарі стають елементами довідково-пошукової системи, коли розташовані у хронологічному, тематичному чи алфавітному порядку, або мають перехресні посилання на сторінки основного тексту чи інші елементи видання», отже є відносно самостійними. Звісно, сучасний часопис не включає всі ці елементи, але застосовує додаткові: позначення продовження чи закінчення матеріалу, кольорові плашки колонтитулів, рубрики, врізи та коментарі, оформлені відповідно до індивідуального стилю часопису тощо.

Колонтитули в журналі є одним найважливіших елементів, призначених для структуризації та пошуку інформації, дають можливість вибіркового читання. Вони розміщуються вверху чи внизу сторінки, на бічних полях, виділяються кольоровими плашками, особливою гарнітурою шрифту. З колонтитулу читач дізнається про назву і номер журналу, тему сторінки та її

номер. Звичайно, у науково-популярних, літературних часописах у склад колонтитулу може входити назва матеріалу, а в ілюстрованих жіночих журналах колонтитули прибираються, щоб не порушувати ілюстративний ряд.

Переліки в часописах приймають вигляд інфографіки – таблиць, діаграм, оскільки для читача важлива наочність подачі матеріалу. Окремі матеріали задля привернення уваги оформляються як послідовність дій (крок перший, другий), або у вигляді рейтингу («Журнал здоров'я»).

Коментарі, словники та різного роду довідки у часописах оформляються у вигляді врізів чи додаткових текстів. Так, наприклад, у науково-популярному журналі «Вокруг света» вони виносяться на широкі поля і складаються дрібним кеглем, у літературному часописі «Ілюзія» поміщаються на кольорових підкладках чи складаються кольоровими літерами, тематичному «Photographer» подаються як розгорнуті текстівки, інформаційному «Кореспондент» – у вигляді врізу на кольоровій площі.

Чимало часописів для позначення закінчення матеріалу застосують кінцівки: у вигляді логотипу, графічного елементу (квадрат, круг). У разі продовження на іншій сторінці вставляють Jump Lines – коротке повідомлення, яке інформує читача, де шукати продовження тексту (продовження на стор. 4, на ... тему читайте у рубриці..., за докладною інформацією звертайтеся на адресу..., див. ..., розглядається на стор...., читай у попередніх випусках). Як символи продовження застосовуються фігурні елементи – перехід на наступну – ►►, продовження тексту – ◀◀.

Заголовки у журналах утворюють важливі зорові центри через поєднання елементів комплексу різними графічними прийомами та засобами – заголовки-продовження, доповнюються розгорнутими підзаголовками, кожні 3-4 абзаци – внутрішній підзаголовок, обов'язковий вступний абзац тексту (лід), винесення окремих фрагментів тексту у врізи, доповнені графічними елементами, підкладками, збільшеними проміжками, відмінними від основного тексту шрифтами. Тобто змістова функція заголовкових компонентів дає читачеві змогу відшукати потрібний матеріал, а графічна – привернути увагу до нього. Читач передусім бачить заголовок як графічне зображення, а потім читає його зміст. Заголовкові компоненти переривають текст, змушують читача зупинитися перед читанням нового підрозділу, що дає можливість осмислити прочитане і підготуватися до наступного сприйняття. Крім цього, членування тексту полегшує читання вибірковими порціями, лише про той предмет, що зацікавив найбільше.

Для підвищення швидкості читання, спрощення і конкретизації, заголовки намагаються робити як можна коротшими та складати великим кеглем: простота викладу змісту сприяє розумінню, стислість є запорукою виразності. Тому при необхідності винесення у заголовок довгої фрази, його роблять складеним (розбивають на кілька частин): у назву ставлять одне-три слова, а продовження переносять у підзаголовок (наприклад, заголовок «Гарний настрій» має продовження «починається з тієї ноги») чи інші елементи заголовкового комплексу, роблять перевернутий заголовок (kicker, hammer).

Отже, виразність і зручність журналу для читача забезпечується якісно розробленою довідково-пошуковою системою, що не лише виконує пошукові функції, але й створює обличчя видання.

1. Антонова С.Г. и др. Редакторская подготовка изданий: Учебник / Антонова С.Г., Васильев В.И., Жарков И.А., Коланькова О.В., Ленский Б.В., Рябина Н.З., Соловьев В.И.; Под общ. ред. Антоновой С.Г., д.ф.н. – М.: Издательство МГУП, 2002. – 468 с.
2. Дубина Н. Оформление научных и технических изданий // КомпьюАрт. – 2001. – № 1.
3. Оформление периодических изданий / Под ред. А.П. Киселева.-М.: Изд-во МГУ, 1988.-160 с.
4. Шевченко В. Е. Текст та зображення: види, функції, оформлення: монографія / Вікторія Шевченко. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 223 с.
5. Ярема С. М. Технічне редагування: Навч. посіб. – К.: Ун-т Україна, 2003. – 284 с.

**ADDITIONAL ELEMENTS OF JOURNAL: PRACTICAL APPLICATION IN
UKRAINIAN MODERN JOURNALS**

Victoria Shevchenko

Institute of Journalism

Kyiv National University after Taras Shevchenko

The article dwells elements of journals, how journalists use different methods, styles in their works, especially in modern Ukrainian editions.

Key words: periodicals, journalism, infographics, editorials

**ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ЖУРНАЛА: ПРАКТИЧЕСКОЕ
ПРИМЕНЕНИЕ В УКРАИНСКИХ СОВРЕМЕННЫХ ЖУРНАЛАХ**

Викторія Шевченко

Інститут журналістики

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

В статье рассматриваются элементы журнала, как журналисты используют различные методы, стили в своих работах, особенно в современных украинских изданиях.

Ключевые слова: периодические издания, журналистика, инфографика, редактирование

Стаття надійшла до редколегії 23.12.12

Прийнята до друку 10.01.13